

בנאות דשא

פרשת ויחי תשפ"א - גליון ל"ז

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

כוחו של יוסף הצדיק מתלווה לעם בני ישראל

הפרשה מסתיימת עם הפסוק **'וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים'**, ויש לדקדק דלכאורה תיבת 'במצרים' מיותרת, שהרי ידוע שהיה במצרים (עי' פנים יפות ופרי צדיק פ"י ויחי אות טז ועוד), ועוד צ"ב, הרי אין בפסוק זה מענין קבורת יוסף הצדיק בכלל, שמקום קבורתו היה בשכם (יהושע כד, לב), ועוד הרי החניטה היתה מעשה הרופאים בעלמא, ומאי דהוה הוה, והתורה נצחית ובוודאי באה ללמדנו דבר הנוגע לנו לדורות עולם. וביותר יש להתבונן אמאי התורה מסיימת את ספר בראשית דייקא בפסוק זה, שהוא סילוקו של צדיק והתחלת הגלות, הרי יש לסיים בדבר טוב, ועוד הרי בסיום של דבר ראוי לסיים בדבר הכולל ומתמצת המבטא את ענין הספר, לפי שסיום הדברים נחקק היטב בלב האדם. ולכן בוודאי לא בכדי סיימו בפסוק זה את ספר בראשית, שהוא 'ספר הישר' כדאיתא בגמרא (ע"ז כה). 'ספר הישר' זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים, ויש להבין מה הרמז השמון בזה.

אלא דבפסוק זה התורה הק' מגלה לנו יסוד גדול, איך עם ישראל בני אברהם יצחק ויעקב החזיקו מעמד בקושי הגלות, בארץ מצרים - ערות הארץ, הכל הוא על ידי **כחו של יוסף הצדיק שכבש הדרך במצרים, כשהיה יחידי מבלי שום איריה וסביבה של קדושה**, כשמצרים עוד היתה בכל תוקף הטומאה [ואח"כ הקדושה לא היתה כל כך בהסתר, וכמו שאמרו חז"ל (מכילתא פרשת השירה ג) 'כשירדו למצרים שכניה עמהם שנאמר (ויגש מו, ד) אנכי ארד עמך מצרימה', וכן איתא בגמרא (מגילה כט.) גלו למצרים שכניה עמהן, ועיי' במהרש"א ח"א ג].

וזה דכתיב (שמות א, ה) **'ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים'**, ופירש רש"י 'להודיעך צדקתו וכו', הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו, והלימוד אינו רק לספר שבחו של צדיק, אלא להודיע לבני ישראל שמה שנשאר ונתלווה עם בני ישראל, גם אחרי שמתו כל

הדור ההוא ונסתרה הקדושה, הוא כחו של יוסף הצדיק שהיה במצרים, כי הוא כבש להם את הדרך כשעמד בנסיונות, ומשל ביצרו אף בחושך במקום נסתר ביותר, והמעט את טומאת ארץ מצרים, והחליש את ערות הארץ, ועיי' נשמרו בה בני ישראל בטהרה, וכדאיתא במדרש (ויק"ר לב, ה) 'יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו'. וזה פירוש 'ויחנטו אותו' שכחו נשאר חנוט אצל בני ישראל לעד, ויישם בארון במצרים' היינו שכחו של יוסף"צ סייע אותם להתגבר על ערות הארץ, **כי הוא הכין הדרך לבני ישראל 'במצרים' דייקא**.

וזה הסיום של ספר בראשית, שהוא ספר יצירה, וכלשון **הרמב"ן** (סוף ויחי) 'ובמקרי האבות כולם שהם כעין יצירה לזרעם, מפני שכל מקריהם ציורי דברים לרמוז להודיע כל העתיד לבא להם', ולכן בסיום הספר מבואר שנשאר כחו של יוסף הצדיק, כי יוסף הוא המקשר את בני ישראל לאבות הק' (עי' שפ"א וישב תרנ"ז ויגש ט"ז תרל"ז), ומכחו החזיקו עצמם **בני"י במצרים**. וזה דקאמר שנטמן 'במצרים' היותם כחו עמהם כשהחושך יכסה ארץ, לא להתנתק מהאבות הק'.

ואמרו חז"ל (סוטה יג.) ארוננו של יוסף וארוננו של שכינה מהלכין זה עם זה, ובא ללמדנו שבכל מסעי בני ישראל הכח להשראת השכינה הוא כחו של יוסף הצדיק, כי הוא היה הראשון שהתגבר בנסיונות הקדושה, וסלל הדרך לבני ישראל שיהיו ראויים להשראת השכינה. וזה שאמרו במדרש (הובא בתו"ס) שאנץ סוטה שם, ובפ"י בעלי התוס' בא יג, (ט) על הפסוק (תהלים פ, ב) **'בנה כצאן יוסף'**, שמרעה שם את עצמות יוסף בתוך עור של כבש, ונכנסה בו באותו עור רוח חיים, והיה מהלך בעצמו. ומאי ענינו, אלא בא ללמדנו שכחו של יוסף הצדיק חי וקיים ומהלך בינינו, **כי הכח של מסירות נפש של יוסף"צ קיים לעולם**.

(שובב"ס תשע"ג - עבד"ח ח"ב עמ' שלז-שלח ועמ' שמג)

חיבור לדורות הקודמים

הא דפרשת ויחי סתומה מכל הפרשיות של תורה, י"ל דסתימה של תורה, כי פרשה זו מחוברת עם הפרשיות שלפניה, אשר בהם נכתבו מעשי האבות, **כי כיון שנפטר יעקב אבינו והתחיל השעבוד, שוב אין הם יכולים בכוחות עצמם לדעת את הדרך להתמודד מול קושי הגלות, אלא על ידי הליכה בדרכי האבות ולימוד מעשיהם**.

ויעקב אבינו היה הראשון שירד לגלות מצרים [ולא כיוסף שנמכר לשם אך לא הביא עמו את משפחתו ולא התחילה ממנו גלות לכל בני ישראל], והיה גם הראשון שיצא מגלות מצרים, שהעלו את ארוננו להקבר בארץ עוד קודם שהתחיל השעבוד בפועל [שהרי לא התחיל עד שמת אחרון שבשבתים], וזה כדי להקדים רפואה למכה. והסתימה נרמזה דייקא **בתחילת** פרשת ויחי עוד לפני פטירת יעקב אבינו ע"ה, להורות שאכן היו מחוברים ומקושרים עם הדורות הקודמים, ומכח זה היה קיומם וחיותם.

(פ"י ויחי תשע"ב - עבד"ח ח"ב עמ' סז)

הרמז בפרשה סתומה

רש"י בראש פרשתו מביא המדרש (ב"ר צו, א) **'למה פרשה זו סתומה מכל הפרשיות של תורה, אלא כיון שנפטר אבינו יעקב התחילה שעבוד מצרים על ישראל'**, ויש להבין איך מרומז בזה התחלת הגלות, הרי לא בסתימה של הסתר וכיסוי עסקינו, אלא שבמקום להפסיק בין הפרשיות ולהותיר מקום ריק נכתבו שם אותיות התורה.

וקני הרב מויערשוב זצ"ל בספרו פרדס שאול כתב י"ל הרמז בזה ע"פ שפירש רש"י ז"ל ר"פ ויקרא 'למה היו הפסקות משמשות ליתן רווח להתבונן בין פרשה לפרשה, ואולם אחר שיש על ישראל צרת השעבוד נתמעטו הלבבות ואין בנו כח להתבונן, ולא יועיל בריחו שבין פרשה לפרשה, כי גם בזה לא נוכל, ולזה בא הרמז פרשה זו סתומה, היינו בלי הפסק' (וע"ע שפ"א תרל"ד ולקוטים).

עוד יש לרמז במה שאותיות הסתומות מרמזים על הגלות, כי העצה איך לא לשקוע בטומאת מצרים היא להסתגר היטב בפנים, כי העולם בחוץ מלא עם כל מיני מרעין ובישן, ועלינו לקיים ירך עמי בוא בחדריך' (עי' תדב"א פ"ו), ואם בעבר היה די להישאר בפנים כדי להישמר, הרי עתה שהטומאה כבר חודרת פנימה, אין עצה אלא להיסגר היטב בתיבת תורה ותפילה - חדרי תורה שבלבו. ומרומז במה שכתב רש"י 'נסתמו עיניהם ולבם' [ועי' זוה"ק (ח"א רטז): 'בשעתא דמית יעקב אסתימו עיניהן דישאלין' היינו שיעקב אבינו רמו להם **הדרך להחזיק מעמד בגלות ע"י שהעין והלב יהיו סתומים מהיצר הרע** (עי' בית ישראל תשי" ועוד), ולא ח"ו להפוך, ורק כך אפשר להנצל, 'אי יתב לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי' (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה).

וי"ל עוד שמונח בזה עומק, כי עבודת ימי הגלות היא לגלות את מה שמונח בתוך ההסתר, שהרי גם בגלות יש האורות דקדושה, אלא שהם באופן נסתר ונסתם, וזה שנרמז במה שהפרשה סתומה, **שצריכים לגלות את האור המוצנע בתוך ההסתר**.

ואמרו חז"ל (שבת קד. מגילה ב:) שאותיות הסתומות מנצפ"ך צופים אמרום, היינו שנביאי הדורות חידשו אותיות הסתומות, וי"ל דעל כן נמסר דבר זה בנבואה דאיתא במדרש (במ"ר יח, כא ועוד) שחמשה אותיות מנצפ"ך מורים על הארבע גלויות וגאולות ועל גאולה העתידה, והכח להחזיק מעמד בגלות הוא ע"י כח הנבואה, ואף אחר שפסקה נבואה עדיין היו משתמשים בבת קול, וגם בזמן הזה שאין גם את הבת קול, עדיין יש את הבת קול היוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה (אבות פ"ו מ"ב), וכן בכל יום יוצאת בת קול המכרזת שובו בנים שובבים (עי' חגיגה טו. זוה"ק ח"ג קכז.), וכדאיתא **מהבעש"ט זי"ע** שמכח זו הבת קול נכנסים הרהורי תשובה בלבבות בני ישראל (עי' בעש"ט עה"ת פ"י בחקתי אות ט). ולכן אותיות הסתומות הרמוזות על הגלויות ניתנו מן הנביאים, לרמז שאף שמבחוץ סתום, מ"מ בפנימיות יש את הכח להתקרב, ע"י הנביאים ובת קול [ועי' רמב"ן (ב"ב יב.) דנבואה ע"י חכמי הדורות קיימת גם עתה].

(פ"י ויחי תשע"ב - עבד"ח ח"ב עמ' סז-טט)

גודב לזכות ידידנו וידיד קהלתינו איש חי ורב פעלים לתורה ולחסד, רוח החיה ובריה התיכון של בית החסידים מוסר לבו נפשו ומאודו לצרכי הציבור ולרווחת הפרט, מאיר פניו לכל אדם באשר הוא שם, נציג מערכת 'בנאות דשא' באנגליה מרביץ תורה בבית מדרשו **"הרה"ח ר' יצחק ברוך שכטר שליט"א** לרגל הולדת בתו שתחי' למול טוב בשעט"מ ובחודא מחתא נשגר בזה ברכת מז"ט לחותנו איש אשר רוח בו ידידנו הנגיד הנכבד הרה"ח ר' **אהרן גאלדנמאן שליט"א** יזכו אציה ואמה לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט מתוך בריאות, נחת והרחבת הדעת לתפארת כל בית ישראל המאחלים מקרב לב: **חברי ביהח"ס 'פני מנחם' לונדון, חברי שיעור דף היומי, וועד קרן הבנין, קופת 'עיניא טבא'**

מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד

העצה הראשונה וראשית לכל הוא לימוד התורה, כתיב בפרשתן (מז, ו) 'ואם ידעתם ויש בם אנשי חיל וְשִׁמְתֶם שְׂרֵי מִקְנֶה עַל אֲשֶׁר לִי, וּבִבְעַל הַטּוֹרִים כֹּתֵב וְשִׁמְתֶם בִּי בְּמִסּוֹרֹת, וְשִׁמְתֶם שְׂרֵי מִקְנֶה עַל אֲשֶׁר לִי, וְאִידֵךְ וְשִׁמְתֶם בְּאֹרֶן (ואתחנן ב, ב), דְּכָתִיב בְּלוּחוֹת שְׁנִיּוֹת. אֲנֹשִׁי חֵיל הֵם גְּבוּרִים - שְׁמִתְגַּבְּרִים עַל יִצְרָם, אִי וְשִׁמְתֶם שְׂרֵי מִקְנֶה עַל אֲשֶׁר לִי, אִי יְכוּלִים לְשַׁלֹּט עַל הַבְּהֵמִיּוֹת. אֲבָל הַדֶּרֶךְ לְכוּבָא לֶכֶךְ הוּא אֶךְ וְרַק בְּתַנְאֵי שֶׁל וְשִׁמְתֶם בְּאֹרֶן, עֵינֵי הַלּוּחוֹת שְׁמוֹנִים בְּאֹרֶן - שְׂדֵבְקִים בְּתוֹרָה, כִּי בְּלִי לִימוּד הַתּוֹרָה זֶה לֹא מִתְחִיל וְלֹא נִגְמַר, וְכַמֵּאֲמָרוֹ ית"ש 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, כי כל אדם צריך להיות שייך מחובר ודבוק לתורה, במחשבתו ובכל מעשיו, להיות כל כולו שייכים לתורה. וכשאר יש שייכות וחיבור לתורה אזי יש את ה'נער' אתו.

ועליו נאמר (ירמיה לא, יט) 'הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשעים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה', ולכאורה הסדר הוא להיפך, שאחרי שזוכרים - על ידי הזכירה מדברים, והולל כי מדי זכרי בו דבר אדברנו עוד, אלא כמו שהתרגום שם מפרש 'מדי דברי בו' - 'בזמן דמשי פתגמי אוריתי על לביה למעבדהון', דהיינו שכשלוּמדים תורה כראוי, על מנת לקיים, עם דבקות בה', אזי הקב"ה אומר עליו 'כי מדי דברי' שדברי תורת מה שדברתי כביכול, הם 'בו' בתוך האדם בלבו בפנימיותו, שלומד תורה לא בשביל לימוד בעלמא אלא בשביל לקיים, אזי 'זכור אזכרנו עוד', הרבנו של עולם רוצה בו וזכר ממנו, ומשתעשע בו. אנו חוששים כל הזמן שאנו עלולים לשכוח מאבינו שבשמים, אבל על ידי לימוד התורה כראוי, הרי הרבנו של עולם זוכר ממך, ועי"ז הרי תתעורר גם כן לזכור מה, ומה צריך יותר מזה.

(מתוך טיטוס ס"ג ויגש תשפ"א)

איאת בגמרא (שבת סו:) 'בן שיש געגועין על אביו נוטל רצועה ממנעל של מין וקושר לו בשמאלו, ואמרין 'וסימניך תפילין' - שיד ימינו קושרתו לשמאלו, ולכאורה וכי לא מצאו חז"ל סימן אחר לגעגועי הבן על אביו מלבד מצות תפילין. אלא בן המתגעגע על אביו, היינו כל אחד מבני ישראל שמתגעגע לאביו שבשמים, העצה לזה הוא תפילין - דבקות והתחברות בהקב"ה [מלשון 'נפתולי אלקים נפתלתי'], ולא רק תפילין אלא גם שבת שהוא עצמו אתו, וכן האות ברית קודש שאינו תלוי בזמן או בחפץ - אלא באדם עצמו, שכל האותות הם דבקות בהבורא ית"ש, ומסוגלים למי יש לו געגועים וכיסופין לאביו שבשמים.

הרה"ק מרוזין זי"ע לפני פטירתו, הביאו לו תפילין להניח, ואמר: וואס איז דאס תפילין - מהו ענין התפילין? התחברות ודבקות בהקב"ה, טאטע דו ווייסט דאך וויפיהל איך בין דבוק אין דיר... אין לנו נגיעה בקצה המדרגה של הרויגנער זי"ע, אנו רק יכולים לשמוע ולחזור על העובדא, ולהתבונן בה, אנו בבחינת 'נשני בית אבי', ואינו בדבקות כראוי, אבל בתוככי הלב אנו מתגעגעים ורוצים, יש בלב כיסופין, כיסופין.

איאת **בספה"ק ומרגלא בפומיה דרבוה"ק זי"ע** הפסוק (מד, לד) 'כי איך אעלה אל אבי ונער איננו אתי, דקאי על שנות הנעורים, השנים המובחרות ביותר, שבהם אפשר להקריב לה' ריח ניחות, ואם קרבנות במזבח אין לנו את היכולת להקריב בימינו, אבל הרי את הרצונות שלנו יכולים וצריכים להקריב להקב"ה, כל חלב וכל דם לה' - רתיחת הדם שיכולים להקריב בשנות הנעורים, כי בשעה שנעלה למעלה אל אבינו שבשמים, ישאלו כל אחד ואחד על שנות וימי נעוריו, **מה עשית עם זה? מה עשית בימי הבחורות?** אכן יש כלל אחד געגועים וכיסופים לה', אבל לא די ברצונות בלבד, כי נצרך לעשות מעשה מכל הגעגועים, להקריב בפועל ריח ניחות לה'.

מילי דאורייתא

תפה ומטה אפרים סי' תקפו סעיף ז ואלף המגן שם סקיד' בנשבע לא לאכול מצה פלונית או לשמוע משופר זה, ונזומן הדבר שאין לו מצה ושופר אחרים, אם חשבי לבטל את המצוה, כי גילוי אי ידיעת פרעה לשה"ק הוא נוגע רק בעקיפין למילוי רצון יעקב, ואם כן אולי אין משמעות לקיימת השבועה לפרעה. ג - מצד שעדיף לעבור בשב ואל תעשה במקום ועשה.

ואולי ס"ל לקמאי שדין השבטים ככני נח ואין מזהירים בבל יחל (עי' אבנימ ס"א סק"ב), רק אעפ"כ מעצמם היו מחשיבין דיבורם מלהפיר, והיה נוהג ענין שבועה מצד הסברא (ועי' אבני נזר י"ד סי' שו סקט"ז-י"ז), ובכזה"ג י"ל שתלוי ברצונו ובידו לבטל איהו שבועה שירצה, ושפיר שייכת מעלת הסברא שהזכירו קמאי הנ"ל, שיש להעדיף שבועה שנשבע לאביו.

מה היה האיום על פרעה

ובעיקר קושיית קמאי 'מה הנאה היה לו לו ליוסף לעבור על שתי שבועות', יש להעיר שקיצרו בלשונם, כי וודאי תועלת ליוסף באימו בכך, שע"י ירשהו פרעה [וכמו שהיה בפועל], אלא כוונתם דוכי בשביל שיעבור על שבועה אחת הותר לו לעבור על כל שאר שבועות שלו [כמו שהק' בדברי דוד להט"ו], וכיון דאסור לו לעבור על שבועה שניה, אין כאן גם איום כלפי פרעה, שהרי לא יוכל לעשותו [ואף שתוסי' (סוטה שם) כתבו ע"פ דרכם שרק גיזם להפחיד לפרעה אף שאין יכול להישאל, מ"מ הראי"ש לשיטתו בתורה"ש שם שלא הביא תירוץ התוס', ועוד דגם לתוס', דווקא הלכות התרת שבועות אין ידועים לפרעה ויכל יוסף לגומו, אך מה שאסור לעבור על עוד שבועה, אף אם עובר על הראשונה [באנוס] הוא פשוט לכל, וגם פרעה ידעו. **חוקני הרב מויערשוב זצ"ל** מפרש ברש"י דהוי חשש מוטעה של פרעה, ולא טענת אמת של יוסף וכתוסי' בסוטה [אך משי"כ לפרש ברש"י דגוזמא בעלמא קאמר, לאו דווקא, דהא רש"י כתב 'ג'א' לומר, ולא שאמר יוסף כן]].

אמנם אף שאיום אכן ליכא. מ"מ לכאורה יש ליישב קושיא דקמאי, דמ"מ פרעה חשש שאם יעבור על שבועותו ליעקב יוכל אצל יוסף שמירת מוצא פיו [אף שבאמת מסתברא שבאנוס גמור אין ענין של 'עבירה גוררת עבירה' (ועי' בני יששכר סיון מאמר ה אות כו), אבל עכ"פ חומר השבועה יוכל אצלו, ועוד, דאצל פרעה היתה מחשבת גוי שכיון דעבר באנוס, יחזור ויאכל שום אף במזיד, ועי' אבני' אהע"ז סי' קכה סק"ד, ועי"ע דרשות תוס' דף קסו ט"ב ד"ה הנה], ושוב סוד ויסוד מלכותו אינם בטוחים.

(פרי ויחי תשע"ב לבחורים מיישיג' שערי תורה - בעד"ח ח"ב עמ' סא-סד, ועי"ש עוד בענין זה)

מחנה חיים על השבוי' (נדפס בקובץ נזר התורה תמוז תשע"א), ועי' שו"ת רעק"א קמא סי' סח, ושו"ת נוב"י אהע"ז סי' מה.

או י"ל עמפמ"כ **במהרי"ל דיסקין** (בפרשתן עה"פ ויאמר לו אם נא מצאתי חן) שיעקב אבינו אמר דרך בקשה ולא דרך ציווי, ואין בזה משום כיבוד, ונחלקו בזה רבנן בתראי, עי' שו"ת רעק"א (קמא סי' סח) ושו"ת מהרש"ם [על צוואת הרה"ק מרוזין זי"ע] ח"ב סי' רכז סק"ו סק"ב וסק"ז.

אי הוי שבועה לקיים המצוה

ובמהרי"ל דיסקין שם כתב טעמא דמילתא דיעקב ביקש ולא ציווה, כי רצה להשביעו, ואם היה מצווהו אין חלה השבועה כנשבע לקיים את המצוה [והעדיף שבועה מטעם שכחבו לעיל], ויש לדון בדבריו דהיה יכול לצוותו אחר השבועה, ואף שהיה כללות כיבוד אף קודם השבועה, וגם היה בלבו לצוותו אחר"כ, מ"מ אין השבועה מתבטלת בכך.

ועוד יליד לרוב קמאי דרך מקרבן ומלקות נתמעטה שבועת קיום מצוה, אך איסורא דשבועה איכא (עי' קה"ח סי' עג סק"ה), וקודם מתן תורה היה שייך רק איסורא [ומה שדנו רבנן בתראי דגם מצד 'אין איסור חל על איסור' לא חיללא (עי' שו"ת אבנימ ס"י יב ואמרי בינה ה"ל נדרים סי' כט), זה דווקא בנשבע לקיים לא תעשה, ולא בנשבע לקיים עשה (עי' הגי' רעק"א י"ד סי' רלח ס"ד סק"ו)].

ועוד יליד דהא דלא חלה שבועה על מצוה משום דמושבע ועומד מזה סיני, וקודם מתן תורה לא שייך זה [ועי' פנים יפות עה"פ (מז, לא) ויאמר השבעה לי, ועי' ישמח משה עה"פ הנ"ל באורך, ועי' מרגניתא דר"ב [לבעל הברוך טעם] פ"י וישב עה"פ וימאן, ועי' יכהן פאר ותורתך שעשועי בפרשתן, ועי' אוצר מכתבים - פני מנחם ח"ג מכתב רלג].

איך היה מותר ליוסף לעבור על שבועתו לפרעה

והנה משמע מדברי קמאי הנ"ל שנקטו כן לאמת, דאם לא היה פרעה מרשהו, והיה מוכרח לעבור על אחת מהשבועות, היה בידו לעבור על שבועתו לפרעה, אף שהוא אנוס על שבועתו ליעקב, מ"מ נחשב כשתי שבועות לפניו ואנוס לעבור על אחת מהן.

ולכאורה יש לדון שהיה חייב לעבור על השבועה לאביו, מתלתא טעמי: **א** - מצד שעליה היה האנוס ביחוד. **ב** - מצד שהיא מאוחרת לשבועתו לפרעה [ונשבע שלא יאכל ככר ואח"כ נשבע לאכול, חשיבא בתרא כנשבע לבטל את המצוה ולא חיללא, אך אין דומה לנידוד' דאין השבועות סותרות בעצמם, רק ע"י רצון פרעה למנעו מלעלות, ואף אם נימא דהיה כן רצון פרעה עוד טרם שבועתו ליעקב [ולא משמע כן, דמסתמא לא אסיק אדעתיה], מ"מ לא דמי למשי"כ אחרונים (עי' ביאור הלכה סי'

בציוריו יעקב ליוסף לקבורו בארץ ישראל

ויאמר פרעה עלה וקבור את אביך כאשר השבעת' (נ, ו), ופירש רש"י 'ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך, אבל ירא לומר עבור על השבועה, שלא יאמר אם כן אעבור על השבועה שנשבעתי לך שלא אגלה על לשון הקודש שאני מכיר עורך על שבעים לשון, ואתה אינך מכיר בו, כדאיאת' במס' סוטה (לז:). **וברא"ש ובמושב זקנים** הקשו וז"ל 'תימה מה הנאה היה לו ליוסף לעבור על שתי שבועות, ותירצו 'ודאי היה לו תועלת לעבור על שבועה אחת, כי כך אמר יוסף, אני נשבעתי שתי פעמים, ומסתמא יותר חלה השבועה אשר נשבעתי לאבא מרי איש בריתי לקיים דיבורו, מאותה שבועה אשר נשבעתי לאיש אשר לו ערלה, ואם כן טוב לי לעבור אשבעה ראשונה, ובוזה יעבירוהו מהיות מלך, כי כן כתוב בנימוסי מצרים שכל מלך שאינו יודע שבעים לשונות שלא ימלך, ומאחר שיעבירוהו לא אמצא מונע ומבטל, כי אמלך תחתיו לפי שאני בקי ויודע לבדי שבעים לשונות, ואקיים את השבועה אשר נשבעתי ליעקב אבי, ונמצא שלא אעבור על שתי שבועות, חלילה וחס לזרעיה דאבא, עכ"ל.

האם יוסף היה מחויב מדין כיבוד אב

חוקני הרב מויערשוב זצ"ל בספרו פרס שאל עמד מדנפשיה בקושיא דקמאי, וכתב דאפש"ל דיוסף סבר דמשום כיבוד אב מותר לו לעבור על השבועה, אך כתב דלכאורה אין טעם לזה דבשביל כיבוד אב יהיה מותר לו לעבור על איסור שבועה, ודן אי אמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה, עיי"ש.

אך באמת קמאי הנ"ל שכתבו סברת יוסף לקיים שבועה לאביו שהוא יהודי כשר וטוב נגד שבועה לגוי, לא הזכירו כלל מצד כיבוד אב, אף לא שביקולו בעלמא להעדיפה כשמותר ליוסף לבחור בין שתיים. ואף אם דין השבטים ככני נח ואין מזהירין על כך, מ"מ היו מקיימים כיבוד כדמוכח בדוכתי טובא, ואף למה שדנו רבנן בתראי דאחר מיתת אב כיבוד הוי רק מדרבנן (עי' שפ"א י"ד סי' רמ סעיף ב, וסי' המפתח פ"ו מה"ל ממרים ה"ה) [ואף דיעקב אבינו לא מת, מסתמא לענין זה דינו כמת], מ"מ היו נוהגין בה כמפורש במדרש (ב"ר צד, ה) על הפסוק (בראשית מ, א) 'זבחים לאלקי יצחק אביו' [שהיה אחר מיתת יצחק].

ואולי י"ל עי"פ משי"כ **בשו"ת שבות יעקב** (ח"א סי' קסח) דמה שציווה אביו מחיים אין חייב לקיים אחר מיתת אף שמוטל עליו לכבדו, והוכיח מדהוצרך יעקב להשביע את יוסף ולא סגי שיצווהו מדין כיבוד [ולכאורה י"ל שיעקב אבינו ראה את העתיד שפרעה ימנעו מלקיים לולא השבועה, ועי' משי"כ בהגהות

נדרת ידידנו הרה"ח ר' ישראל חרש שליט"א לדגל הולדת נכדו בן לבנו ידידנו הרה"ר יוסף מנחם הי"ו שיזכה לרוות נחת מכל יוצ"ח	ברכת מול טוב לידידנו הרה"ג ר' יצחק ברוך שכטר שליט"א לדגל הולדת בנו שח"ח יוכה לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט מאת ידידו נפתלי צבי אייז - לונדון	נדרת ידידנו הרה"ר אליהו הלפגוט הי"ו בן הרה"ח ר' חיים אריה הי"ו לדגל הולדת בנו מרדכי יהודה שח"ח יוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט	לעילוי נשמת הרה"ק זאב ב"ר משה חיים שיינפלד ז"ל נלב"ע י"ז טבת תשנ"ח ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י בנו ידידנו הרב צבי שיינפלד שליט"א
---	---	---	--

ללחום ביצה"ר מלחמה תמידית ובתוקף

ידך בעורף אויביך (מט, ח), ופירש רש"י 'בימי דוד (ש"ב כב, מא) 'ואויבי תהא לי עורף משנאי ואצמיתם'. והמפרשים העירו שהלשון 'תתה' אינו לפי כללי הדקדוק, שהרי כשבא הכתוב לומר ענין נתינה לשעבר, אי אפשר להשמיט את אות נ', שהיא הופכת את משמעות ה'נתינה' מ'עתידי' ל'עברי'.

אך י"ל כיון שבפסוק זה מרוזם כח הניצוח על היצר שניתן ליהודה, על כן דייקא כתיב 'תתה' לא בלשון עבר, לרמז שזו נתינה תמידית. ובחינת יהודה שהיא מלכות שהיה הולך בתוקף, וכמו שאמר לאחיו בשעת מכירת יוסף 'מה בצע וכי' וכסינו את דמו' (וישב לו, כו), שלא הסתיר את דעתו, ולא דחאם לאחר זמן, אלא אמר את דעתו בנחישות, כי זהו הכח ותוקף המלכות, ועל זה אמרו חז"ל (שבת קיא.) כל ישראל בני מלכים הם, לעמוד בגבורה כנגד היצר [ואיתא במדרש (ב"ר צה, ו) שבני ישראל נקראים 'יהודים' על שם 'יהודה אתה יודוך אחיך' (מט, ח), שהמשך הפסוק הוא 'ידך בעורף אויביך', כי לכל אחד יש את כח המלכות מיהודה]. ועוד יש לרמוז בטעם השמטת האות נו"ן, על פי מה דאיתא בגמרא (ברכות ד:): 'מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב (עמוס ה, ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, וי"ל דלכן כתיב 'תתה' בלא נו"ן, לרמז שלא תהא לנו נפילה, אלא ביד כל אחד שנקרא יהודי לנצח את היצר.

(שי"ב לבנו הרב יא"ל שליט"א ח"י חשון תשע"ב - עבד"ד ח"א עמי' תמט, וס"ג וישלח תש"פ)

תיקון הפורענות בכח האחדות

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך (מח, כב), ורש"י בפ"י השני כתב 'היא הבכורה, שיטלו בניו שני חלקים, וישכם' לשון חלק הוא, והרבה יש לו דומים במקרא, כי תשיתמו שכם - תשית שונאי לפני לחלקים (תהלים כא, ג), אחלקה שכם (שם ח, פ ויע"ש בדרך ומלבי"ם), דרך ירצחו שכימה איש חלקו (הושע ו, ט), ועבדו שכם אחד (צפניה ג, ט), וכבר הזכרנו רבות שכל הפסוקים שרש"י מביא יש בהם מכוון ועומק פנימי.

ויל"פ בכונת רש"י, דהיינו פסוקים הראשונים הם פורענות ומחלוקת, כי שכם הוא מקום מיועד לפורענות ומחלוקת (עי' סנהדרין קב.), ושם תיקן יעקב אבינו מטעם (שבת לג:), שהוא דבר עגול, שמורה על אחדות, כי בעיגול כולם שוה בשהו לנקודה האמצעית (עי' אוהב ישראל פ"ר ויצא ולקוטים חדשים לט"ו באב, חת"ס פ"ר בא עמי' ג. ועי' כע"ז בתורת אמת לט"ו באב בשם רעק"א). והפסוק 'לעבדו שכם אחד' איירי מענין התיקון דלעצ"ה, שיתבטל המחלוקת, וכולם יתאחדו בחלק אחד [וכן כאן ע"י שנתן הבכורה ליוסף, זה היה התיקון במחלוקת השבטים בהכרת מעלת יוסף הצדיק (ועי' שפ"א תרמ"א)].

(פ"ר שקלים תשע"א - עבד"ד ח"א עמי' רמא)

תורה תיקון במקום יסורים

באור החיים הק' בפרשתן (מט, ג) מבאר שיש עבירות במחשבה בדיבור ובמעשה, ועבירות הללו מסובבים לנפש 'טעימת המר', וצריך להתיישר בגוף ובנפש, וזהו סוד הכביסה שאיתא בגמרא (שבת קנב:): שינתנו לכובס. ועל הפסוק (מט, יא) **'כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה'**, מבאר **האור החיים הק'** שהברכה היא על תיקון הנפש מפגמי העבירות וההרהורים, כי יין הכוונה להתעסקות ביינה של תורה, **וכאשר הכיבוש הוא על ידי התורה אזי אין צריך להגיע לכיבוש שבאמצעות יסורים**, כי הן התורה והן היסורים שניהם מכביסין ומזככין הנפשות, אלא שזו מלאכתו נאה וזו מלאכתו בלתי נאה. ולפי זה יאירו דברי רש"י שכתב בפסוק זה - בביאור התרגום, וצבעוני הוא לשון סותה, שהאשה לובשתן ומסמיתה בהן את הזכר ליתן עיניו בה, ולשם מה היה צריך רש"י להאריך ולהביא לשון כזו. אלא **שרש"י רמז התיקון של הענינים אלו**, שהתיקון הוא על ידי 'כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה', **שעל ידי עסק התורה מכביסים את אלו הפגמים**.

(הרבי הפני מנחם זי"ע בסיום מס' ב"ק מוצש"ק פ"ר ויחי תשמ"ז ראה בספר החדש שיצ"ל אוצר דרשות ומאמרים ח"ד עמי' פד)

שובבי"ם

שורש הדבר מתשובת השבטים

דער רבי דער ברודער [הבית ישראל זי"ע] האט געזאגט, יוסף האט תשובה געטוהן, שבטים האבען תשובה געטוהן, **פון דאנעט נעמט זיך די זמנים שובבי"ם**, ימי תשובה, שבטים בגימטריא שובבי"ם. =יוסף שב בתשובה והשבטים שבו בתשובה, מכאן שורש הזמנים של שובבי"ם.

(לב שמחה תשל"ח)

בבכי יבואו - תשובה אחרי תשובה

'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם וגו', אנא שא שא נא פשע אחיך וחתאתם וגו' ויבך יוסף בדברם אליו' (ג, טו-יז), ויש להבין מה ראו כעת שלא ראו מקודם (ועי' ברש"י), וכן יש להבין הרי השבטים כבר חזרו בתשובה באמרם 'אבל אשמים אנחנו על אחינו' וגו' (מקץ מב, כא), וכן על מה היה בכייתו של יוסף.

אלא דייקא אחרי פטירת יעקב אבינו, ומיתת צדיקים מכפרת, עי"ז ראו שהם צריכים עוד לשוב בתשובה, **כי לתשובה אין שיעור**. וכאשר הגידו בשם **הרבי מקאצק זי"ע** על מה דס"ל לרבי שיו"כ מכפר בלא תשובה, שע"ז יכול האדם אח"כ לשוב באמת, כי לעשות תשובה ג"כ נצרך הכנה וסיוע מקודם, וכאשר יו"כ מנקה קצת יכול אח"כ לעשות תשובה, וכן כאן אחר שנתכפרו בהסתלקות הצדיק, **'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם'**, נתעורר אצלם הבנה חדשה וראיה מיוחדת, שאחר הכפרה נתעוררו שלא נגמר חרטתו ותשובה שלהם, והתוודו עוד הפעם, כמו אחר יו"כ.

וגם יוסף הצדיק שב בתשובה עמהם - **'ויבך יוסף בדברם אליו'**, שבכה עמם והשתתף בתשובתם. ועוד קודם לכן כתיב **'וישב יוסף מצרימה'**, ולא כתיב לשון ירידה מארץ ישראל לחוץ לארץ, כמו שנקט בכל הפסוקים עד עתה, אלא כמו שאמרו חז"ל **'וישב' לשון תשובה**, כן כאן הכוונה שהרגיש יוסף שצריך עוד גמר התשובה, ועורר אותם לשוב, ועי"ז עשו תשובה שלימה.

ואולי על זה סמכו חז"ל ותקנו **ענין שובבים באלו הימים, אחר פר' ויחי**, לרמז על ענין תשובה, שובו בנים שובבים, אף ששבתם, כי אחר ששב מרגיש עוד שעליו לשוב בתשובה. **כי כוחו של יוסף הצדיק, הוא ענין ימי השובבי"ם**. ומתעורר כח של מיתת צדיק שמכפרת ותשובת השבטים ויוסף הצדיק **גם בימים אלו בזמן הזה**. והנה איתא אצל המכירה **'וישבו לאכול לחם'** (וישב לו, כה) - עבירתן של שבטים זכורה היא לעולם, מאכיל לחם לכל באי עולם (ב"ר פד, יז), ואם עבירות שלהם כן, מצותם ותשובתם על אחת כמה וכמה, וזאת נשאר לדורות שבני"י יגאלו בתשובה. אין ישראל נגאלין אלא בזכות התשובה, ועי"ז רמזו בדורות האחרונים ענין שובבים, עתה בגמר פרשה הזאת, שובו בנים שובבים, להרהר בתשובה בכל דור ודור, ויש הבטחה, ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם וגו', שובו בנים לה' אלקים ותגאלו.

(ע"פ בית ישראל בפרשתן)

דמעות חשובות למעלה

בשבת חנוכה העבר בעת היותי בגור שמעתי **מ"כ" אבי אדמו"ר שליט"א [האמרי אמת זי"ע]** טעם על הבכיה [יויסב מעליהם ויבך' (מקץ מב, כד)], כי הוא **התפלל להקב"ה שיקבל תשובתם**, כי איתא אם יש עליו מלאך מליץ אחד כו' (איוב לג, כג ועי' שבת לב:), וכאן כתיב 'והם לא ידעו כי כו' כי המליץ בינותם (מקץ מב, כג) [עי' אמרי אמת פ"ר מקץ תרפ"ז ד"ה ויאררו].

בעת בקשך מהשי"ת שיעזור לך בכל הענינים הנצרכים לך, **לנזול דמעות מעיניך, ואין לך שום השגה עד כמה הדמעות הללו חשובים למעלה**, כי יש בזה בקשה על כפרת עון מהעבר וגם בקשה על ההוה ועל העתיד.

(מתוך מכתב הרבי הבית ישראל זי"ע - אור ליום ב' ויחי תרפ"ו וארשא - צפונות ה' עמי' סג, ומשם בדברי כבושין - אגרות קודש עמי' רסו)

עיקר התיקונים בליבון ובירור תורה

הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעוה"ר, ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, עכ"ז מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה על זה החטא כי גדול הוא מנשוא, **ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך**, והכל ביראת ה' וברעותא דלבא, **ועיקר התשובה** הוא ע"י תורה ותפלה וצדקה, כל אחד ואחד לפי יכולתו, **ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה** בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפיהם. **וזהו עיקר התיקון** של פגם הברית.

(אוהב ישראל בפרשתן)

הסיגוף הגדול - השעבוד לתורה

יש שמתענים ועושין סיגופים, מוטב שיאמר כל אחד לנפשו, מוטב להשתעבד בביתה של תורה ולצמצם את כל מעשיו ותהלוכותיו שיהיו בדרך התורה, ולא להשתעבד לתעניתים וסיגופים, **כמו שהגיד כ"ק זקנינו האדמו"ר הגדול זצלה"ה מקאצק** שההלך בדרך התורה הוא הגדול שבסיגופים לגוף, עכ"ד, ומוכן שהאיש השם שכמו להשתעבד לתורה, הן ביגיעת הלימוד והן בצמצום תהלוכות מעשיו עפ"י דרכי התורה, מועיל יותר מכל סיגופי הגוף.

(שם משמואל בפרשתן סוף תרפ"א)

נקבעו לפי פרשיות התורה

אנו עומדים בימי השובבי"ם, ימי תשובה, לימי השובבי"ם אין מקור בחז"ל, אלא האר"י ז"ל גילה לנו שגב וגדולת הימים, ימי השובבי"ם אינם ככל הימים טובים שנקבעו לפי ימי החודש, שחז"ל ברוב קדושתם היה להם את הכח לקבוע מתי יחולו הארת הימים, משא"כ **ימי השובבי"ם נתקנו לפי פרשיות התורה בלא קשר לימי החודש**, והענין בזה הוא כי **עיקר תיקון ימי השובבי"ם הוא על ידי לימוד התורה**, ולכן קביעת ימי השובבי"ם תלוי בקריאת פרשיות התורה [ומשבת ויחי שקוראים במנחה בפרשת שמות, שהוא התחלת התיקון, עי' פרי צדיק אות טו"ב]. (ס"ג פ"ר שמות תשי"ע - עבד"ד ח"א עמי' כג)

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אלימלך שיף ז"ל
בן הרה"ח רבי חנינא שיף ז"ל
נלב"ע שב"ק י"א טבת תשפ"א
ת.צ.ב.ה.

נדבת

החפץ בעילום שמו

לרגל שמחת החלאקה לבנו נ"ו
להצלת צאצאיו
בתורה יראת שמים ומדות טובות

משיב דברים נכוחים

בכוונת השפת אמת בברכה לפניה ולאחריה

הננו להעתיק מלהבין שמועות גליון ליו: כתב השפת אמת (ויגש תרל"ז ד"ה נודע): ובענין זה אמרו חז"ל (ברכות לה.) כתיב (תהלים כד, א) 'לה' הארץ' וכתב (שם קטו, טו) 'והארץ נתן לבני אדם' כאן קודם ברכה כו'. וכי אחר הברכה אינו לה' חיו. אמנם, אחר הברכה ניתן לבני אדם שיוכל להיות לה' אף כי הוא לבני אדם, שעי' הברכה מתקשר המעשה בקדושה, **וזה הוא הברכה שאחר האכילה, שהוא העיקר** [שמפורש בתורה] **כמ"ש חז"ל** (ברכות ש) **כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא שכל שכן**. והיינו כנ"ל, שמקודם שבא להינות נזכר בהש"ת כדי שלא להתפרד ממנו ע"י הגנה גשמיות, ועי"ז הזכירה מקודם נשכח ונתמעט ממנו הגשמיות, עד שמתהפך הכל לה'.

והדברים צ"ב, מה כוונתו דברכה לאחריה הוא העיקר, ומביא הגמרא דקאמר דכל שכן לפניה, ולכאורה מזה משמע שלפניה הוא העיקר, וההוספה במוסגר 'שמפורש בתורה', היינו דמחמת שלאחריה מן התורה כתב השפ"א שהוא העיקר, ועדיין אינו מובן, אמאי בכלל הביא דברי חז"ל, וכי צריך ראייה שברכה לאחריה הוא המפורש בתורה. גם כל הענין מדבר על הברכה לפניה ולא על הברכה לאחריה [ואם שיש ליישוב, דר"ל הדברכה לאחריה עושה שהכל לה'] - ואולי יש כאן טעות מהמתיק, ובמקום: וזה הוא הברכה שאחר האכילה, צ"ל: שלפני. ומחמת טעות מהמתיק, הוסיף אח"כ המוסגר, ומיותר הוא.

מכתב מרבינו שליט"א

בס"ד, ט' טבת תשפ"א

למערכת בנא"ד. אחד"ש.

בגליון יוגש (ל"ה), במדור להבין שמועות, הצעתם תיקון בלשון השפ"א, ולענ"ד הנוסח בגנפס נכון, אלא שהפסיקוס הנכון חסר.

ואכתוב הפסיקוס הנכון לענ"ד: 'שעי' הברכה מתקשר המעשה בקדושה, וזה הוא הברכה שאחר האכילה שהוא העיקר. [=כלומר, תוצאת המעשה בקדושה היא הברכה לאחריה, שכבר קידש מעשיו, ומתקשר המעשה בקדושה' ויוזה הוא הברכה שאחר האכילה' הם שני חלקים של **משפט אחד**, כי זה ביטוי לתוצאת מעשהו בקדושה, וכמו שכתב השפ"א בסוף **'שמתהפך הכל לה'** וזה בא לידי ביטוי בברכה שלאחריה כשכבר אכל. [=ולדעתי תיבות 'שמפורש בתורה' - מיותרות, אך אינו מעיז לומר כי אינו יודע מי כתבם]. [ומש"כ אח"כ כמ"ש חז"ל כשהוא שבע וכי אינו המשך **המשפט** הקודם, אלא מעין פיסקא חדשה, על יסוד הפיסקא הקודמת] כמ"ש חז"ל, [=אם **הצורך** בהתעלות מהגשמיות שהוא **נצרך** יותר לפני האכילה, ועל כן הוי 'כל שכן', וכמו שביאר בפסיקא הקודמת שלפניו ושלפני פניו [=על קרי"ש שמבאר **הצורך** להתקשר קודם פעולת גשמית בכדי שלא ישכח וכי]], כנלענ"ד, והבטור יבחר.

והחסרון בפירושכם, שסו"ס ברכה שלפניה דרבנן, ולא שייך לקוראה 'עיקר', וגם לא קיימא סברת הגמ' למסקנא. וע"ע בשפ"א ברכות שם אריכות בכל ענין לפניה ולאחריה.

עוד דנו במדור שם [בד' הלוקטי יהודה מהאמרי אמת], אם כשהגניבה בעין וחזורת, שייך ג"כ לתפוס המוחזר עבור הכפל, ולא שמתם אל לבכם, שבחזרת"ם חז"מ (ס"י קט"ז) שציינתם [וכן בישועות ישראל חז"מ ס"א (חז"מ סק"ט)] מפורש **דלא מהני**.

המברככם בהמשך הפצת ד"ת וזיכוי הרבים שאול נ.ב. אולי כדאי להתייעץ בכל כי האי עם עורך מהדורת בני בינה שעסק הרבה בשפ"א, וטובה גדולה עשה בציוניו והערותיו, ולשמוע דעתו בנידון.

בדורות החלשים צריכים עוד יותר השובבים

ביום וערש"ש ויחי בשיעור קו' הספקות שהיה מתקיים בימי שש בשנת תש"ס. **אמר רבינו שליט"א** הדברים דלהלן, והננו להעתיקם מילה במילה:

עס גייט דאך באלט שובביים. איז פאסטען פאסט מען נישט, אונו הייסען שוואכער דורות, אבער נישט דער פשט אונו דארפען נישט האבען דער התקרבות מיט דער חיזוק. דאס דארפען אונו האבען מען פון די פריערדיגע דורות, בכך מ'איז שוואך, מ'איז נישט גאר שוואך בגוף אז מ'קען נישט פאסטען מ'איז שוואך בנפש אויך, אויב אזוי דארפען אונו אסאך מער די תוצאה וואס די שובביים קען געבען. איז נישט קיין טענה פון פאסטען, אבער חאטשיק עפעס זוכען מעהר, עפעס זוכען נתקרב זיין, עפעס זוכען פארעכטען זעך.

אשר ידעון איש נגע לבבו (מ"א ח. ח.), דאס דארף מען נישט זאגען יעדער איינער וואס, יעדער איינער ווייסט מיט וואס ער איז לקוי מעהר, מיט וואס דער יצר פייניגט איהם מעהר, זיין חשבון והנפש מאכען. נעמען די טעג, שני וחמישי, פון דער קומענדיגע וואך - הייבט דאך אן שמות פון שובביים, ס'זאל זיין טעג פון קודש לה; עפעס מעהר, צו איינער א דענית דיבור, צו איינער לשון הרע, צו איינער מחשבות, צו איינער נישט קוקען וויא מ'דארף נישט, צו איינער מתחזק זיין אין תלמוד תורה, ס'קען זיין א פאר זאכען צוזאמענט. טעג פון דערהייבען זעך, פון בעטען עפעס מעהר, נישט לאזען די טעג אריבער גיין.

היינט פאסט מען נישט, שוין, יש איהו דבר שנקרא שובביים, שוין, בספרים מובא, גיין ווייטער, דאס איז טעג וואס איז פענסטערס, וואס איז טירען, דא קען מען אריינגיין, דא קען מען טוהן, נישט מ'קען, מ'דארף טוהן, מ'דארף עפעס מעהר. זאל יעדער נעמען עפעס א התעוררות, עפעס אויף טוהן מיט די טעג, עפעס מנצל זיין די טעג.

דער ערשטער זאך איז דאך שבת, שבת מינה מתברכין כו', שבת בו תשוב, שבת איז דאך דער פתיחה פון די אלע טעג, שבת ויחי, אבער דאס איז שוין די אנהייב פון די דאס, מ'זאל קענען גוט אויס נוצען די טעג.

בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי

החרב לקרוב והקשת לרחוק

'אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי' (מח, כב), ותרגמו בצלותי ובבעותי, ויש להבין מהו ענין חרב וקשת לכנות בהם ענין תפלה ובקשה, גם מהו ההפרש בין צלותא ובעותא אשר זה נמשל לחרב וזה לקשת. והנה במלחמה יש ב' מיני כלי זיין, א' הוא החרב שהורג לשונאו כשעומד מקרוב ולא מרחוק, והב' הוא הקשת שהורג לשונאו העומד מרחוק, והנמשל יובן במלחמה שבשעת התפלה, יש ג"כ ב' מיני כלי זיין הללו, הא' להפוך לבו מן הקצה אל הקצה כו' שלא יחפוץ רק באלקים חיים ויבטל כל רצונות זרות וזלת זה, והיינו כדמיון החרב שהורג מקרוב, כך הרג להרע שיודע בנפשו. אך יש בחינת רע בנפשו הבהמית בהעלם, ואינו יודע שהרגו ע"י התפלה, ולא ירגיש בנפשו כלל שנפטר ממנו, להיותו עומד מרחוק בבחי' העלם בנפש, ע"כ לזה לא יועיל החרב אלא הקשת, והן האותיות שבתפלה שנקרא חיצו קשת, וכמ"ש בזהר ע"פ וישטמהו בעלי חצים, לפי שהאותיות שבתפלה דוקא הורגים לחיות האותיות דקליפה, והי' כדמיון הקשת שהורג מרחוק כו', וד"ל.

(סידור הרב בעל התניא ז"ע שער התפלה דף כג טור ב)

והנה לרע זה הנרגש יועיל חרב פיפיות הנ"ל, להורגו בתורה ותפלה כנ"ל. אך להרע המקיף ונסתר מאד, לא יועיל החרב, כי לא ישיגנו מפני גודל עוצם העלמו וריחוקו כו', לזאת הוא תועלת הקשת לזרוע חיצים להשיג את הרע המקיף ג"כ ולהורגו. אך יש להבין מהיכן יהי' כח הקשת כ"כ, במה שאין בחרב כו', אמנם הענין הוא, שאנו רואים שעיקר סיבת זריקת החץ של הקשת למרחוק הוא בא מצד משיכת היתר שע"ג הקשת, לגבי עצמותו, וכל שימושך יותר בכל כחו אליו את היתר, יותר יהי' תגבורת כח הזריקה להלאה במרחק כו'. וזהו בקשתי, מה שלא יהי' זאת ביכולת החרב פיפיות הנ"ל. וכתרגומו בבעותי, הדיינו בבקשה במרירות ושפלות עצום, שהוא משל למשיכת היתר שגורם בחי' אור חזור כנ"ל, וד"ל.

(תורה אור להרב בעל התניא ז"ע בהשטות לפרשתן דף קד טור ד - קה טור א)

חרב אותיות התפלה - קשת כח האדם

איתא בספרים כי תיבה שניצל בה נח, היא כל תיבה ותיבה שבתורה ותפלה, ושצריך אדם לבטל עצמו אל התיבה שמוציא בפיו. ובדאי אנשי כנסת הגדולה שתקנו לנו סדר תפלה, אף כי פשוט נראה שכל אחד יבקש הצריך לו, וזה עיקר מצות תפלה, אך כי אותן התיבות והאותיות מסייעין לאדם להתדבק בו ית'. וכתב הרב בסידור על פסוק **'בחרבי ובקשתי'**, ותרגמו **'בצלותי ובעותי'**, ופירש, כי 'בחרבי' הוא אותיות ותיבות של התפלה, 'ובקשתי' הוא כח האדם שזה מועיל להעלות הדברים כמו קשת כו', אבל עיקר התפלה הם האותיות כנ"ל.

(שפ"א נח תרל"ה)

חרב מלחמה פנים בפנים - קשת בעורף

כתיב **'בחרבי ובקשתי'**. והוא ב' הכוחות, של יוסף שנקרא חרב, ויהודה שנקרא קשת. כדאיתא בקשתי זו בקשה (ע"י תרגום שם וי"ב קכג). והחילוק שבין חרב לקשת, כי חרב הוא מלחמה פנים בפנים, והוא הצדיקים הגדולים שיש להם כח להלחם. אבל נמצא מי שאין לו כח הזה, כדאיתא במדרש (איכ"ר פתיחה ל) אין ב' **כח להלחם** אלא אומר שירה והם נופלים, וזהו נקרא קשת שהורג בעורף, כמ"ש (ש"ב א, יח) 'תלמד לבני יהודה קשת כו' ידך בעורף אויביך' ע"ש בפרש"י בשמואל ב'. (שפ"א חנוכה תרמ"ה)

מהירות הקשת ולקלוע למטרה

בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי, ויש בזה הרבה פירושים למה נמשלה התפלה לחרב וקשת, **החידושי הרי"מ ז"ל** אמר **ווי אַ פּייל אין בייגען, שאַרף און שְׁנַעַל**. חד כחרב ומהיר כחץ, ומאי הכוונה בזה. ויתכן לפרש שהוא על דרך דכתיב (תהלים קכו, ד) כחיצים ביד גבור וגו', וכתבו המפרשים שכפי כח שמוותחם המיתרים כן הולך החץ יותר למרחוק. אולם יש בזה כוונה עמוקה יותר, **העיקר בקשת הוא לכוין אל המטרה**, כי במקל או באבן מועיל להכות בכל מקום, ובחרב בודאי כן הוא, אבל בקשת העיקר לקלוע למטרה, צריך לכוין היטב ולחשוב כל הזמן על המטרה, ואם מאבדים ומתרחקים אפילו כחוט השערה מן המטרה אין לזה כל ערך, וכך הוא גם בתפלה, צריך לזכור ולכוין היטב לפני מי מתפללים, לזכור שהש"י עומד כנגדו, וכמו כן לידע על מה מתפללים, האדם אינו יכול לידע מה טוב עבורו, אלא שצריך לבקש שיגולו רחמין על מדותיך, שהרי הש"י רוצה שיהיה טוב לבני ישראל, וכמו כן צריך לבקש ולהתפלל על צער השכינה. ברש"י איתא בחרבי ובקשתי היא חכמתי ותפילתי, והקשה **המהרש"א** (ב"ב קכג). שבתרגום איתא בצלותי ובבעותי, ובגמרא איתא חרבי זו תפלה, ולמה פירש רש"י שחרבי היא חכמתי, אלא דאיתא אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה, וזהו ענין חכמתי, הכנה לתפלה, לידע היאך נגשים לתפלה.

(פני מנחם בפרשתן עמ' צט, ועי' לקוטי הרי"מ פ"ר נח וחי' ערך תפלה עמ' רז)

להבין שמועות

בשפת אמת (פ"ר נח תרל"ה, הובא למעלה) כתב בשם הרב בסידור דחרבי הוא אותיות התפלה וקשתי הוא הכח להעלות הדיבורים, וצריך התבוננות, היכן מפורש זאת בדברי הרב, ועוד שהרי כתב שאותיות התפלה נקראים חיצו קשת. ועוד יש לעיין במש"כ **השפת אמת** (חנוכה תרמ"ה, הובא לעיל) דמי שאין לו כח דחרב ניתן לו קשת, ולכאורה נראה בדברי הרב בתורה אור דאדברה, דקשת מרמז על כח יותר גדול שנגזר. וגם בדברי **הפני מנחם** הנ"ל, הקשת מרמז על כח יותר גדול. ובסו"ד הפני מנחם חרבי - חכמתי, שהחרב מרמז על המעלה אותיות התפלה, והקשת על עצם התפלה, ולכאורה זה באופן אחר מד' השפ"א בפ"ר נח הנ"ל. ועוד יש לעיין במ"ש **השפ"א** בפ"ר נח הנ"ל, שכל אחד יבקש הנצרך, ואותיות התפלה מסייעין. ועי' **במשך חכמה** בפרשתן עה"פ בחרבי ובקשתי, ש'בקשתי' - בעותי היינו בקשה חדשה עצמית, והיא צריכה כוונה מרובה, עי"ש

[ובאנו לעורר להעמיק בחידוד ההבחנות וההגדרות בבהירות בהנחה].

משולחן המערכת

נדבת ידידנו

הרה"ח ר' מנחם מנחם אברמוביץ שליט"א
לרגל שמחת החלאקה לבנו יעקב משה שיחי'
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט